

ОСНОВНІ ФОНДИ І ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Хмара О.В.

Науковий керівник: доцент Шовкун В.А.

Проведено дослідження категорії “основні фонди”. Зроблено оцінювання, визначена структура та намічені шляхи поліпшення використання основних фондів в ДП “Новофастівське”.

Основні фонди – це грошовий вираз знарядь праці. Вони беруть участь у процесі виробництва тривалий час зберігаючи при цьому натурально – речову форму і переносять свою вартість на створений продукт частково. Основні фонди поділяються на основні виробничі та основні невиробничі фонди.

До основних виробничих фондів відносять засоби праці, які беруть участь у процесі виробництва упродовж тривалого періоду. Основні невиробничі фонди не беруть безпосередньої участі в процесі виробництва. До них належать фонди житлово-комунальних господарств, будинки відпочинку, спортивні табори, дошкільні установи, об'єкти соціально-побутового призначення[1.356]. Оцінювання основних виробничих фондів здійснюється у вартісних та натуральних показниках. Вартісні показники основних фондів дають змогу визначити загальний їх обсяг, динаміку, знос, нарахувати амортизацію, розраховувати собівартість продукції, визначити ефективність використання основних фондів, рентабельність підприємства, та інші показники. Дослідження стану наявності та показників основних фондів проведено на матеріалах дочірнього підприємства “Новофастівське”, яке спеціалізується на виробництві буряків та зернобобових. Підприємство розміщене в Вінницькій області, м. Погребище (табл.1).

Таблиця 1

**Показники стану основних фондів ДП “Новофастівське”
за 2004-2006 рр.**

Показники	2004	2005	2006	2006 до 2004	
				±	%
1	2	3	4	5	6
Балансова вартість на початок року, тис.грн.	115,50	4439,00	17008,00	16892,10	14725,00
Вартість зносу, тис.грн.	9,30	235,50	1325,80	1316,50	14256,00
Залишкова вартість, тис. грн.	106,20	4203,50	15682,00	15575,60	14766,00

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
Вартість основних засобів, прийнятих в експлуатацію протягом року, тис. грн.	4323,50	12569,00	24232,00	19908,60	560,50
Балансова вартість на кінець року, тис. грн.	4439,00	17008,00	41240,00	36800,60	929,00
Коефіцієнт зростання	38,40	3,80	2,40	-36,00	-
Коефіцієнт сукупного відтворення	37,40	2,80	1,42	-35,80	-
Коефіцієнт зносу	0,05	0,06	0,11	0,06	-
Коефіцієнт придатності	0,95	0,94	0,89	-0,06	-

Виходячи з наведених даних можна зробити певні висновки: спостерігаємо зростання всіх показників починаючи балансовою вартістю на початку року і закінчуючи балансовою вартістю на кінець року.

Балансова вартість на початок року зросла на 16892,1 тис. грн., вартість зносу – на 1316,5, залишкова вартість – 15575,6, вартість основних засобів прийнятих в експлуатацію – 19908,6 і балансова вартість на кінець року склала 36800,6 тис. грн. Обрахувавши розрахункові показники ми визначили, що коефіцієнт зростання, який визначається як відношення балансової вартості на кінець року до балансової вартості на початок року, становив в 2004 р. 38,4, в 2006 р. – 2,4. В 2004 р. відбулось зростання балансової вартості в 38,4 рази, в 2006р. – в 2,4 рази.

Це пояснюється тим, що в 2004 році колективне с.-г. підприємство “Новофастівське” м. Погребище було реорганізоване в дочірнє підприємство “Новофастівське”, та відбулося значне інвестування в основні фонди. Коефіцієнт сукупного відтворення обчислюється як відношення вартості основних засобів прийнятих в експлуатацію до балансової вартості на початок року. В 2004р. він становив 37,4, в 2006 р. – 1,42. Це означає, що в 2004 р. відбулось зростання основних засобів в 37,4 рази, в 2006 р. – 1,42 рази. Коефіцієнт зносу, який визначається як відношення амортизації на кінець року до балансової вартості на кінець року, показав, що в 2004 р. знос основних засобів становить 0,05, в 2006 році – 0,11. Коефіцієнт придатності який показує відношення різниці балансової вартості на кінець року і амортизації до балансової вартості на кінець року в 2004 р. становив 0,94, в 2006 р. – 0,88.

Класифікують основні фонди за видами, функціональною ознакою, галузевою належністю, віковим складом [2, с.125].

Видова класифікація основних фондів, що застосовується в бухгалтерському обліку (згідно з П(С)БО 7), наступна: земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель; будинки, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); робоча і продуктивна худоба; багаторічні насадження; інші основні фонди. Відповідно до податкового обліку основні фонди класифікують за функціональним призначенням на три групи (Державний класифікатор України "Класифікація основних фондів", який був затверджений 19 серпня 1997 р.). До першої групи відносять будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої, до другої групи належать транспортні засоби, меблі, конторське (офісне) обладнання; побутові електромеханічні прилади та інструменти, до третьої групи відносять інші основні фонди, що не увійшли до першої та другої груп, включаючи сільськогосподарські машини й знаряддя, робочу і продуктивну худобу та багаторічні насадження.

Згідно з наведеною вище класифікацією та роллю, яку відіграють у процесі виробництва ті чи інші види основних фондів, розрізняють активну та пасивну частини. До активної частини відносять основні фонди що беруть безпосередню участь у процесі виробництва. Це машини та устаткування, інструменти, прилади та пристрої для вимірювання тощо. До пасивної частини (будівлі, споруди) належать основні фонди, що забезпечують нормальне функціонування виробничого процесу.

Для виявлення резервів поліпшення використання основних виробничих фондів й удосконалення планування капітальних вкладень проаналізуємо показники, які характеризують використання засобів в ДП "Новофастівське" (табл.2).

Отже, фондоозброєність, яка обчислюється як відношення вартості основних виробничих засобів до середньорічної чисельності працівників, збільшилась на 29,45 тис. грн. При цьому фондозабезпеченість зросла в 7,8 рази. Вона обраховується діленням вартості основних виробничих засобів на площу сільгоспугідь. Фондовіддача по доходу і прибутку зменшилась відповідно на 16,8грн. та 5,9 грн. При цьому фондомісткість зросла по доходу на 0,2 грн., а по прибутку на 1,3 грн.

Успішне функціонування основних фондів та виробничих потужностей залежить від того, якою мірою реалізуються екстенсивні та інтенсивні фактори кращого їх використання. Екстенсивне поліпшення використання основних фондів і виробничих потужностей

означає: по-перше, збільшення часу функціонування основного устаткування і, по-друге, підвищення питомої ваги діючого устаткування в складі всього устаткування, наявного на підприємстві.

Важливим напрямком підвищення ефективності використання основних фондів є зменшення кількості недіючого устаткування, виведення з експлуатації зайвого та швидке залучення у виробництво невстановленого устаткування, обсяги якого є досить значними [3, с.246].

Таблиця 2

Забезпеченість ДП “Новофастівське” основними фондами та ефективність їх використання за 2004-2006 рр.

Показники	2004	2005	2006	2006 до 2004	
				±	%
Вартість основних виробничих засобів, тис.грн	2277,3	10723,3	29123,6	26846,4	1278,9
Вартість основних виробничих засобів та оборотних фондів, тис.грн	6008,9	19805,7	43874,8	37865,9	730,2
Площа сільгоспугідь, га	7391,5	9837,7	12366,0	4974,5	167,3
Середньорічна чисельність працівників, чол	628	892	881	253	140,3
Доход(виручка) від реалізації, тис.грн	45854,0	32759,3	95974,2	50120,2	209,3
Прибуток від операційної діяльності, тис грн	15006,9	10175,8	19075,0	4068,1	127,1
Фондоозброєність, тис. грн./чол.	3,6	12,0	33,1	29,5	918,1
Фондозабезпеченість, тис.грн./га.	0,3	1,0	2,4	2,1	783,3
Фондовіддача, грн:					
по доходу від реалізації	20,1	3,1	3,3	-16,8	16,3
по прибутку	6,6	0,9	0,6	-6,0	9,9
Фондомісткість, грн:					
по доходу від реалізації	0,5	0,3	0,3	0,2	6,2
по прибутку	0,2	1,1	1,5	1,3	10,1

Слід підкреслити, що екстенсивне поліпшення використання основних фондів та виробничих потужностей, хоч повністю на сьогодні не реалізоване, все ж воно має межі.

Набагато ширші можливості в ДП “Новофастівське” має інтенсивне поліпшення використання основних фондів та виробничих потужностей, яке передбачає підвищення ступеня завантаження устаткування за одиницю часу за рахунок модернізації діючого устаткування, машин та механізмів, установлення оптимального режиму

їх роботи, технічне удосконалення засобів праці та технології виробництва, скорочення строків досягнення проектної продуктивності техніки, підвищення кваліфікації, професійної майстерності робітників, та інші [4, с.133].

Важливий резерв кращого використання основних фондів та виробничих потужностей є також швидке освоєння проектних потужностей, введення в дію нових технологічних ліній, агрегатів, устаткування. Практика свідчить, що середній фактичний період освоєння виробничих потужностей становить п'ять-шість і більше років. Разом з тим технічно й економічно обгрунтовані розрахунки підтверджують реальну можливість досягнення проектних показників за один-два роки, залежно від галузі та виду підприємства.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. Підручник. -2-ге вид., доп. і перероблене. – К.: КНЕУ, 2002. -624 с.
2. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. – К.: ІАЕ УААН, 1999. – 481 с.
3. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 5)/ За ред. П.Т.Саблука та ін. – К.: ІАЕ УААН, 2002.- 647 с.
4. Економіка підприємства: Підручник/ За ред. С.Ф. Покропівного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 256 с.
5. Економіка підприємства / П.П. Руснак, В.Г. Андрійчук, А.А. Ільєнко та ін; За ред. П.П. Руснака. – Біла церква, 2003. – 256 с.
6. Річні звіти ДП “Новофастівське” за 2004-2006рр.